

Алла Атаманенко

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО ТОВАРИСТВА З НЕУКРАЇНСЬКИМИ НАУКОВИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ

У статті йдеться про співпрацю Українського історичного товариства та його членів з неукраїнськими науковими об'єднаннями – Американською асоціацією для підтримки славистичних студій, Канадською асоціацією славистів, Американським історичним товариством та іншими організаціями.

Ключові слова: Українське історичне товариство, Американська асоціація для підтримки славистичних студій, Канадська асоціація славистів.

В статье рассматривается сотрудничество Украинского исторического общества с Американской ассоциацией для поддержки славистических исследований, Канадской ассоциацией славистов, Американским историческим обществом и другими организациями.

Ключевые слова: Украинское историческое общество, Американская ассоциация для поддержки славистических исследований, Канадская ассоциация славистов, Американское историческое общество.

In this article author illuminates cooperation the Ukrainian Historical Association with American Association for the Advancement of Slavic Studies, Canadian Association of Slavists, American Historical Association.

Key words: Ukrainian Historical Association, American Association for the Advancement of Slavic Studies, Canadian Association of Slavists, American Historical Association.

Наукові інституції та об'єднання дослідників відіграють важливу роль у розвитку західної історичної науки. В сучасній українській історіографії, на жаль, в силу об'єктивних причин відносно мало відомий внесок у діяльність національних неукраїнських сла-

вістичних чи історичних асоціацій українських вчених, що жили і працювали за кордоном. Лише деякі аспекти цієї проблеми розкривались у дослідженнях Я. Ісаєвича, А. Атаманенко та ін. Окремого вивчення потребує й відповідна діяльність єдиного до 1991 р. професійного об'єднання істориків за кордоном – Українського історичного товариства (далі – УІТ. – А.А.). У статті розкриваються основні складові співпраці УІТ, заснованого в США у 1965 р., зі славістичними та історичними асоціаціями, в рамках яких також досліджувалися питання українознавства.

При аналізі тогочасного українського наукового життя, пов'язаного з реаліями існування в "чужому світі", зокрема в США, потрібно врахувати відмінності в ментальності американського чи канадського суспільства та української громади, яка була досить сильно політизована. Українські проблеми з одного боку, вписувалися у контекст традицій американської демократії та, певною мірою, у контекст т.зв. холодної війни, а з іншого – не завжди адекватно сприймалися неукраїнцями через низку причин. В умовах недостатньої інформованості західного суспільства про Україну українці в США досить часто звинувачувалися в націоналізмі, у колаборації з фашистами, антисемітизмі. Історія України в американських університетах викладалася як складова історії Росії, за "традиційною" схемою історії Центральної та Східної Європи. Тому українці – професори університетів намагалися змінити ситуацію, яка склалася, але були змушені враховувати та використовувати реалії життя.

Велике значення для української закордонної історіографії мала участь українських вчених у міжнародних історичних конгресах та в конвенціях з'їздами славістичних і національних історичних асоціацій, зокрема в США та Канаді, а також співпраця з неукраїнськими науковими інституціями та навчальними закладами. Це дуже добре розуміли українські дослідники [2]. Спочатку члени Товариства як і інші дослідники українського походження брали участь у конвенціях Американської асоціації для підтримки (розвитку) славістичних студій – AAASS (American Association for the Advancement of Slavic Studies). Зокрема, у 1970 р. в Третій конвенції американської славістичної асоціації взяли участь О. Баран, К. Біда, Л. Винар, Ю. Гаєцький, І. Каменецький, Т. Мацьків, М. Пап, М. Палій, Є. Петрівський, О. Пріцак, Я. Раковський, А. Турчин та Ю. Фединський. З доповідями виступили Б. Боцюр-

ків, Б. Винар, С. Горак, І. Рудницький [22]. Пізніше УІТ влаштувало самостійні конференції в рамках конвенцій асоціації.

З початку 1970-х рр. УІТ розпочало активну інституційну співпрацю з Американською, пізніше – Канадською славістичними асоціаціями, яка виражалася у проведенні під час з'їздів останніх наукових конференцій з українознавчої проблематики. З 1971 р. розпочалася співпраця в межах Американської історичної асоціації (далі – АІА. – А.А.), перша спільна конференція з якою сталася під час конвенції останньої в Нью-Йорку. В 1975 році відбулася дуже важлива для УІТ подія – Товариство стало афілійованим членом АІА, що уможливило постійну участь у її з'їздах [30], про що повідомив Екзекутивний директор АІА М. Томсон [26]. Також це сприяло українському представництву від АІА на міжнародних історичних конгресах.

Співпраці УІТ з неукраїнськими славістичними та історичними інституціями надавалося важливе значення. І хоча з різних причин не на кожному з'їзді АІА чи Асоціації для поширення слов'янських студій в США або відповідних наукових об'єднань в Канаді та інших країнах вдавалося організувати спеціальні сесії, окремі вчені були обов'язково. Крім того, безперечним позитивом була участь Л. Винара як редактора “Українського історика” у конференції редакторів славістичних журналів, що відбулася під час дев'ятої річної конвенції Американської славістичної асоціації в жовтні 1977 р. [29].

Особливістю українського наукового життя поза Україною була одночасна належність вчених до різних наукових інституцій, що також обумовлювало розвиток співпраці, який часто починався на основі особистих наукових відносин. Так, до управ українських наукових інституцій майже постійно обиралося й кілька членів УІТ. Члени УІТ засновували інші наукові інституції – не лише українські, які пізніше співпрацювали з Товариством. Так, член УІТ та активний член НТШ Степан Горак став засновником Асоціації для дослідів національностей (СССР та Східної Європи) (The Association for the Study of the Nationalities (USSR and East Europe), Inc. – ASN), яка діє і сьогодні, об'єднуючи численних дослідників етнічних проблем в світі під назвою, з якої виключено уточнення, пов'язане з СССР, що розширило географічні межі досліджень.

У 1970 р. дослідник в межах конвенції Американської славістичної асоціації зорганізував конференцію, присвячену питанням

дослідів неросійських народів ССРСР, внаслідок якої було створено Комісію для дослідження тогочасного стану цих дослідів в США, яку він очолив, а до складу ввійшов ще один член УІТ Ігор Каменецький [29]. Пізніше саме ця Комісія стала основою для створення Асоціації для студій національностей. С. Горак заснував і журнал "Nationalities Papers", який видавався Східноіллійським університетом.

Праця С. Горака над створенням Асоціації для студій національностей [8] та Л. Винара над встановленням контакту з Американською славистичною асоціацією розпочалися майже одночасно. Співпраця між дослідниками сприяла цьому процесу. В "Українському історичному журналі" досить часто з'являлися публікації С. Горака. У 1968 р. С. Горак запросив Л. Винара як дослідника історії України та історіографії і редактора журналу УІТ взяти участь в історіографічній сесії Середньозахідної славистичної конференції (Midwest Slavic Conference) "Американська історіографія про Росію-ССРСР та Східну Європу" з доповіддю про неросійські народи ССРСР. Організатор сесії вважав, що така доповідь принесе користь журналу, бо дасть можливість поширити наукові контакти в західному науковому світі [12].

Під час конвенції AAASS у 1970 р. було досягнуто попередні домовленості між секретарем УІТ Л. Винарем та виконавчим секретарем Асоціації Г. Демком про окрему конференцію УІТ та виставку української історичної літератури під час наступної конференції Асоціації в Денвері, які було закріплено у жовтні 1970 р. під час відвідин секретарем УІТ Л. Винарем централі Асоціації у Колумбусі (Огайо, США) [23]. Позитивно закінчилися й попередні переговори С. Горака з керівництвом Асоціації стосовно сесії з проблем національностей. Дослідники обговорили спільний план дій для поширення українознавчої тематики в межах AAASS, було також зроблено спробу поширити викладання українознавчих курсів у державних університетах США [7].

Згодом, у липні 1972 р. С. Горак заснував згадану Асоціацію для дослідів національностей (ССРСР та Східної Європи), до управи якої увійшли й члени УІТ. Зокрема, серед членів першої управи з трьох українців всі були членами Товариства: голова С. Горак, а також К. Біда (Оттава) та І. Каменецький (Мічиган). У 1972 р. С. Горак при фінансуванні Східно-Іллінойського університету, в якому викладав, заснував журнал Асоціації "Nationalities Papers", що іс-

нує до сьогодні. Він запросив до редколегії журналу й Л. Винара, але той відмовився через відсутність часу [9], бо крім постійних обов'язків активно працював над розвитком Центру дослідження етнічних публікацій та етнічних інституцій Кентського державного університету. Від 1976 р. Л. Винар став членом управи ASN, з 1977 до кінця 1979 р. – заступником голови (С. Горака), а до управи у 1977 р. увійшли І. Каменецький (до 1979 р.) та І. Решетар [32]. У 1980 р. Л. Винар на базі свого центру в Кентському університеті започаткував проект “Збереження культурної спадщини”, що було підтримано й керівництвом Асоціації [10].

Конвенція AAASS мала відбутися 25-27 березня 1971 р. Конференція УІТ під час конвенції Славистичної асоціації мала бути присвячена українознавчим студіям в Америці. Планувалася також участь членів Товариства в інших секціях AAASS під час конвенції [27]. Таким чином, Денверська конференція мала стати першою самостійною імпрезою Товариства під час з'їзду AAASS, на якій мали бути обговорені важливі питання. Тому цій події багато уваги було присвячено на сторінках “Бюлетеня”. В числі №3 за 1970 р. членів Товариства закликалися взяти в ній участь [21]. Під час конференції планувалося розробити план координації дій між університетами та установами, де такі дослідження вже проводяться. Доповідачами мали стати Б. Боцюрків, Л. Винар, С. Горак та О. Пріцак [19].

25 березня відбулася конференція Комітету для студій Національностей в СРСР і Східній Європі, якою керував голова Комітету член УІТ С. Горак. Одну із основних доповідей на тему “Українсько-російська конфронтація в історіографії” виголосив Л. Винар. 27 березня відбулася окрема сесія, присвячена питанню класифікації та каталогізації неросійських східноєвропейських публікацій, на якій головну доповідь виголосив член УІТ відомий канадський дослідник В. Верига, а співдоповідачем був дослідник із США А. Турчин. В доповідях було продемонстровано дискримінаційні практики бібліотеки Конгресу США відносно каталогізації українських, білоруських та інших публікацій.

Безпосередньо конференція УІТ відбувалася двома сесіями 25-го та 27-го березня. Керував нею Б. Винар. Доповідали Б. Боцюрків, М. Пап, С. Горак, Л. Винар, Д. Струк, Д. Штогрин, В. Тучак, Є. Петрівський, О. Сидоренко та ін. В доповідях було розглянуто стан українознавчих студій в канадських і американських універ-

ситетах, наукову діяльність УІТ, УВАН і НТШ, бібліотечні фонди україніки в західних бібліотеках та перспективи розвитку українознавчих досліджень [24].

Зроблені висновки показали, що курси з українознавства, переважно української мови та літератури, багато більше були поширені в канадських університетах, ніж у США. В той же час курси з української історії викладалися в недостатньому обсязі в обох країнах. Л. Винар наголосив на доцільності створення при якомусь з канадських університетів українознавчого дослідного центру, де було б можна видавати багатомовний українознавчий журнал та розгорнути видавничу діяльність. При чому такий центр можна було б створити за сприяння та фінансування канадського уряду без значної кількості українських грошей (що в майбутньому відбулося при створенні КІУС).

Українознавчі навчальні дисципліни в цей час запроваджувалися в Гарвардському університеті (США), але через відсутність на конференції О. Прицака лише на основі Гарвардського каталогу та “Бюлетеня” Гарвардського комітету українознавчих студій дати їм об’єктивну оцінку було складно. В той же час українознавство переважно як вивчення мови, іноді – літератури, запроваджувалося в деяких університетах США. Л. Винар пропонував зорієнтувати українську громаду на потребу запровадження українознавчих дисциплін в кількох провідних американських університетах, бо вважав помилковим мати такий центр лише в Гарварді. В доповідях було згадано, що в деяких університетах колекції україністики мають понад 10 тис. томів.

У другому числі “Бюлетеня” за 1971 р. та в “Хроніці” журналу Л. Винарем були підведені підсумки першої конференції УІТ в рамках AAASS [14; 24]. На Денверську конференцію УІТ як на важливу подію наукового життя відреагувала і преса. Позитивно оцінили її й члени Товариства. Зокрема М. Чубатий писав Л. Винареві: “...Коли я біля два місяці тому читав програму Денверської Конференції, я трохи боявся, чи вона вийде маркантно. Але бачу, що все пішло добрим шляхом, що Загальні Збори причинилися до згуртування (на ділі першого) молодшої генерації Українських Істориків і це саме великий осяг. Щиро Вам гратулюю [з англ. – вітаю. – А.А.] та здоровлю” [5]. Позитивним було встановлення наукових контактів з американськими славістами, які виявили зацікавлення у співпраці в журналі “Український історик”.

Після встановлення співпраці зі славістичною асоціацією для УІТ було дуже важливо поглиблювати зв'язки з іншими американськими науковими установами, особливо з Американським історичним товариством – АІА [в листуванні зустрічаємо скорочення АГА від АНА – American Historical Association. – А.А.]. Така співпраця означала вихід як на американський науковий форум з обговоренням проблем історії України, так і на міжнародний науковий форум взагалі – бо як афілійований (асоційований) член Національної американської асоціації істориків, якою була АІА, УІТ могло стати учасником міжнародних історичних конгресів та інших наукових заходів на світовому форумі [17]. Тому започаткування співпраці з АІА було чималим науковим успіхом, бо можливість організації українознавчих конференцій під час з'їздів Асоціації мала часами більше значення для привернення уваги до проблем українознавства, ніж окремі доповіді. Ще в 1964 р. І. Каменецький писав Л. Винареві після засідання щорічної конвенції Американської асоціації політичних наук, в якій брали участь і інші українські політологи, про те, що в розмовах виникла думка про потребу організовувати українські наукові з'їзди в рамках різних американських наукових конвенцій [2]. Але до вдалої спроби УІТ ця ідея практично не реалізовувалася в межах історичних асоціацій.

Українська історіографія як об'єкт дослідження на той час була актуальною науковою проблемою для вчених в діаспорі. Тому у 1971 р. було заплановано під час щорічного з'їзду Американської історичної асоціації провести конференцію УІТ, присвячену тогочасному стану української історіографії [25]. Це було тим більше важливо, що в історії АІА жодна українська наукова установа не брала участь в конвенціях із офіційним включенням до програми власних конференцій і, таким чином, членство УІТ в Асоціації відкривало нові можливості для розвитку української історичної науки в діаспорі. Тому у 1971 р. розпочалася активна підготовка конференції УІТ під час щорічного з'їзду (86-ої конвенції) АІА, що мала відбутись у грудні в Нью-Йорку [18].

Під час триденного з'їзду було заплановано провести дискусію на тему “Завдання української історичної науки в 1970-их роках”, в якій з доповідями стосовно стану розвитку досліджень окремих періодів української історії мали виступити О. Домбровський, М. Ждан, Т. Мацьків, М. Антонович, С. Горак, Я. Падох. Проблема для обговорення була вибрана не випадково. Більшість дослідни-

ків вважали, що “тема, вибрана з нагоди участі в АГА така часово доцільна. Не тому, що з академічної точки зору вона більше виправдана, але тому, що вона віддзеркалює сучасну егзистенційну кризу укр[аїнського] народу і що саме тому заслуговує на певну “пріориті” [пріоритет. – А.А.]” [3].

З 28 по 30 грудня 1971 р. відбулася конвенція АІА. В її офіційній програмі було відзначено участь о. О. Барана, Б. Боцюркова, Л. Винара, С. Горака, В. Гуцула, В. Дмитришина, О. Пріцака та І. Шевченка [15]. Крім окремої конференції УІТ українській історичній проблематиці було присвячено ще кілька наукових сесій, в яких брали участь і члени УІТ. Але центральною для Товариства була спільна сесія АІА й УІТ з двогодинною доповіддю Б. Боцюркова (Карлтонський ун-т) про інтелектуальний опір (дисидентство) в сучасній Україні.

В ній було проаналізовано інтелектуальний нонконформізм українських дисидентів та репресії влади проти них. На початку доповіді вчений проаналізував генезу та еволюцію дисидентства в Україні, пов’язавши його з одного боку, з процесом десталінізації та нездійсненими сподіваннями, викликаними нею, з іншого – з регенерацією (майже в буквальному сенсі) української творчої та наукової інтелігенції, яка сформувала середовище “шестидесятників”. Пізніше в листі до Л. Винара вчений писав: “Все ж таки добре, що УІТ проломило лід і знайшлося нарешті на форумі АІА (тому кілька років це здавалося б немислимим)” [1]. Спостереження вченого у вигляді резюме були опубліковані в одному з наступних томів “Українського історика” [20].

В рамках конвенції відбулася і низка інших сесій, в яких брали участь українці, в т.ч. й члени УІТ. На них доповіді виголошувалися англійською. Окрема сесія, якою керував відомий візантолог І. Шевченко (Гарвардський ун-т) була присвячена унікальності українського Запорозького Війська. Доповідачами були о. О. Баран (Манітобський ун-т), О. Пріцак (Гарвардський ун-т) та А. Камінський (Колумбійський ун-т). Коментував доповіді відомий знавець української тематики з Гарвардського університету Е. Кінан. Ризькому миру в оцінці російської, української та польської сторін було присвячено ще одну із сесій, на якій українську сторону представляв В. Дмитришин (Портландський університет). Сесію “Досвід у націоналізмі: зразки і вияви” було зорганізовано відомим політологом С. Гораком. З українських науковців в ній взяв

також участь В. Гуцул (Каліфорнійський університет) з доповіддю “Україна – запізнений націоналізм”.

Під час з’їзду відбулася й окрема україномовна конференція УІТ, в якій взяли участь М. Антонович, Б. Боцюрків, І. Витанович, С. Горак, Т. Гунчак, О. Домбровський та Я. Падох. Не змогли взяти участі, але прислали свої коментарі І. Каменецький та М. Ждан. Тут відбулося обговорення трьох основних тем: про роль журналу “Український історик”, про Україну в сучасній американській історіографії та про УІТ в контексті завдань української історичної науки [28]. Ця історіографічно-теоретична за змістом доповідей сесія прийшла до загальних висновків про потребу розвитку журналу Товариства, видання джерел до історії України, налагодження співпраці з науковими інституціями, опрацювання питань методології наукового дослідження та потребу опрацювання тем з історії українського права та інших дисциплін.

Автори доповідей при аналізі стану дослідження певної проблематики в українській історіографії об’єктивно висвітлювали позитивні та негативні явища, не розділяючи дві гілки української історіографії, а розглядаючи обидві як цілість, штучно розділену обставинами. Ця конференція дала можливість не лише обміну поглядами з неукраїнськими істориками, а й між тими українськими науковцями, які представляли різні концепції української наукової політики. Й ініціатива УІТ щодо організованої участі українських істориків в неукраїнському науковому з’їзді, на думку багатьох її учасників, була дуже корисною.

Враховуючи це, УІТ вирішило скликати загальну конференцію українських істориків і дослідників допоміжних історичних наук з метою налагодити співпрацю. У статті Л. Винара, поміщеній у “Бюлетені” УІТ, всі осередки та наукові установи, які мають відношення до українознавчих дослідів закликалися зорганізувати наукову конференцію з питань української історичної термінології (при цьому зазначалося, що УІТ планує присвячені цій проблемі сесії на з’їздах АІА та американської славистичної асоціації). Допомогти розв’язанню поставленої проблеми мала активна видавнича діяльність [16].

Ідею обговорення під час конвенції АІА термінологічних питань підтримали й інші члени УІТ. Зокрема, М. Чубатий пропонував обговорити: чим є Східна Європа, Київська Русь чи Росія з заглибленням в етимологію терміну “Русь”. Він пропонував запросити до участі відомого польського американського дослідника

О. Галецького, який був автором численних досліджень з історії Центральної та Східної Європи. Він також вважав, що організацією цього з'їзду має займатися саме УІТ, яке "найбільше відповідає будові аналогічних американських товариств: АНА та АААSS" [6].

Проблема історичної термінології постійно була актуальною для українських дослідників і УІТ неодноразово зверталось до її обговорення. В жовтні 1975 р. в Атланті відбувся черговий з'їзд Американської славистичної асоціації, на якому професор Східно-іллинойського університету С. Горак – член УІТ і голова Асоціації для дослідження національностей, у співпраці з УІТ організував сесію, присвячену термінології та періодизації східноєвропейської історії. Під час сесії виступили з доповідями С. Горак (про проблеми термінології та періодизації в українській історіографії) та редактор журналу "Facts on Byelorussia" Я. Запруднік. З коментарями до доповідей виступили професор історії та директор Інституту порівняльних та регіональних досліджень Вашингтонського університету Г. Еллісон та редактор журналу "Український історик", професор і директор Центру досліджень етнічної преси та етнічних інституцій Л. Винар. З доповіддю на тему "Націоналізм в світовій політиці та історія" виступив А. Езергайліс.

Після обговорення доповідей Л. Винар, що офіційно представляв УІТ, запропонував створити спеціальну комісію для усталення історичної термінології. Реалізація цієї пропозиції в рамках Славистичної асоціації була цілком можливою. Матеріали конференції Асоціації для дослідів національностей було опубліковано в журналі "Nationalities Papers" [31].

Як згадувалось, того ж 1975 р. УІТ, після низки організованих в рамках АІА наукових сесій, стало афілійованим членом Асоціації. Після реалізації ідеї, над якою керівництво Товариства працювало не один рік, С. Горак, що мав значний досвід у співпраці з Американською славистичною асоціацією, із захватом писав М. Чубатому щодо входження УІТ до АІА, дивуючись, як Л. Винареві вдалося вирішити це питання [13].

УІТ взяло участь у програмі 94-го щорічного з'їзду АІА, що відбувся з 27 по 30 грудня 1979 р. Частина імпрези готувалася у співпраці з Асоціацією дослідження національностей (СРСР та Східна Європа), очоленою С. Гораком, бо до програми з'їзду було включено обидві заплановані Товариством та Асоціацією сесії [11].

28 грудня під час наради керівників афілійованих історичних товариств з Екзекутивною радою Американської історичної асоціації Л. Винар підняв питання про підневільний стан історичної науки в Україні і представив загальну характеристику її русифікації з пропозицією, щоб Управа АІА висловила свою позицію щодо ситуації, що склалася. В цей же день відкрилася виставка публікацій УІТ в готелі, де відбувався з'їзд.

Перша сесія відбулася 29 грудня. Вона була присвячена тогочасному станові української історіографії та її завданням і проводилася українською мовою. В ній взяли участь з доповідями М. Антонович, С. Горак, Т. Гунчак, О. Домбровський, Л. Винар та Р. Сербин. Напередодні до участі також було запрошено дисидента з України Валентина Мороза, який в цей час користувався посиленою увагою діаспори, з доповіддю про сучасний стан історіографії в Україні, але він не приїхав. Під час сесії були обговорені питання про видання джерел до історії України (Т. Гунчак), термінологію і періодизацію історії України в західній історіографії (С. Горак), а також охарактеризовано стан досліджень різних періодів історії України – ранньої доби (О. Домбровський), середньовіччя (Р. Сербин) та ХІХ століття (М. Антонович). Л. Винар розглянув роль УІТ у дослідженні історії України. Після доповідей розгорнулася жвава дискусія, в якій висловлювалися думки щодо посилення ролі українських наукових установ при американських та канадських університетах у видавничій діяльності.

Друга, англомова, сесія, підготовлена у співпраці з Асоціацією дослідів національностей (СССР та Східна Європа), відбулася 30 грудня. Вона була присвячена питанням періодизації та термінології східноєвропейської історії. Керував сесією Л. Винар, а з членів УІТ, крім С. Горака брали участь О. Субтельний та Ю. Кульчицький. Розглядалися проблеми історичного міфу перенесення центру Київської Русі до Москви (Р. Сербин, Квебекський ун-т), кризи у східноєвропейській історії ХVІІ століття і питання історичної періодизації (О. Субтельний, Гамільтон коледж) та періодизації і термінології Східної Європи в американських історичних підручниках (Ю. Кульчицький, Янгстаунський ун-т). Коментатором був професор Колумбійського університету Андрій Камінський. Під час з'їзду АІА також відбулися наради редакційної колегії журналу та Управи УІТ. В цілому, продовження участі УІТ у з'їздах АІА виносило українознавчі наукові проблеми на міжнародний рівень.

Наприкінці 1984 року, 28 грудня, під час щорічного з'їзду АІА в Чикаго відбулася наукова сесія УІТ і АІА "Михайло Грушевський – оцінка його історіографічної спадщини". Важливість вивчення даної тематики для дослідників східноєвропейської історії у вступному слові до сесії розкрив Л. Винар. З доповідями виступили Едвард Вайнот, С. Горак, О. Субтельний. Коментаторами сесії були О. Баран та Л. Винар. Ця конференція мала важливе значення тому, що обговорення ролі М. Грушевського у розвитку української історіографії вперше за багато років було винесено на міжнародний рівень.

У 1991 р. відбулася англomовна наукова сесія УІТ під час 105-ої щорічної конвенції АІА в Нью-Йорку на тему "Гласність і сучасний стан української історіографії: вибрані проблеми". Тема сесії віддзеркалювала реакцію на зміни історіографічної ситуації в Україні, спробу їх осмислення. В обговоренні взяли участь Т. Гунчак (Ратгерський ун-т), Ю. Книш (Манітобський ун-т), О. Сидоренко (Арканзаський ун-т), Дж. Мейс (Конгресова комісія для дослідження голоду, Вашингтон). Керував сесією Л. Винар (Кентський державний ун-т). На початку сесії він повідомив присутніх про проголошення Товариством 1991 року роком М. Грушевського.

Таким чином, діяльність Українського історичного товариства у межах американських та канадських історичних і славистичних асоціацій розкривала українську проблематику як складову американської чи канадської науки. Цьому ж сприяло й залучення до співпраці, в тому числі й у якості слухачів і диспутантів під час конференцій, неукраїнських дослідників, а також створення вечними українського походження американських та інших наукових об'єднань. Тематика, що розглядалась у межах наукових конференцій, була актуальною і своєчасною, що визначало її важливість для розвитку української науки.

Джерела та література:

1. Архів УІТ (архів Л. Винара), ф. "Листування", спр. "Б. Боцюрків". – Лист Б. Боцюркова до Л. Винара від 17 січня 1972 р.
2. Архів УІТ (архів Л. Винара), ф. "Листування", спр. "І. Каменецький". – Лист І. Каменецького до Л. Винара від 14 вересня 1964 р.
3. Архів УІТ (архів Л. Винара), ф. "Листування", спр. "І. Каменецький". – Лист І. Каменецького до Л. Винара від 14 липня 1971 р.
4. Архів УІТ (архів Л. Винара), ф. "Листування", спр. "І. Каменецький". – Лист І. Каменецького до Л. Винара від 14 вересня 1964 р.

5. Архів УІТ (архів Л. Винара), ф. “Листування”, спр. “М. Чубатий”. – Лист М. Чубатого до Л. Винара від 3 квітня 1971 р.
6. Архів УІТ (архів Л. Винара), ф. “Листування”, спр. “М. Чубатий”. – Лист М. Чубатого до Л. Винара від 8 вересня 1971 р.
7. Архів УІТ (архів Л. Винара), ф. “Листування”, спр. “С. Горак”. – Лист С. Горака до сенатора Ральфа Сміта від 6 липня 1970 р. (копія).
8. Архів УІТ (архів Л. Винара), ф. “Листування”, спр. “С. Горак”. – Лист С. Горака до Л. Винара від 10 червня 1970 р.
9. Архів УІТ (архів Л. Винара), ф. “Листування”, спр. “С. Горак”. – Лист Л. Винара до С. Горака від 14 квітня 1972 р.
10. Архів УІТ (архів Л. Винара), ф. “Листування”, спр. “С. Горак”. – Лист С. Горака в підтримку проекту від 28 січня 1980 р.
11. Архів УІТ (архів Л. Винара), ф. “Листування”, спр. “С. Горак”. – Лист С. Горака до Л. Винара від 9 квітня 1979 р.
12. Архів УІТ (архів Л. Винара), ф. “Листування”, спр. “С. Горак”. – Лист С. Горака до Л. Винара від 18 грудня 1968 р.
13. Архів Українського Діоцезіального Музею і Бібліотеки (Стемфорд, США). Архів “Проф. Микола Чубатий”, Вох “А-Г”. – Лист С. Горака до М. Чубатого від 16 червня 1975 р.
14. Винар Л. Після Денверської конференції УІТ. Бюлетень УІТ, рік V, ч. 2 / Л. Винар // Матеріали до історії Українського історичного товариства. – Нью-Йорк; Острог, 2006. – С. 214-217.
15. Винар Л. УІТ і з’їзд Американської Історичної Асоціації в Нью-Йорку. Бюлетень УІТ, рік VI, ч. 1 / Л. Винар // Матеріали до історії Українського історичного товариства. – Нью-Йорк; Острог, 2006. – С. 242.
16. Винар Л. УІТ і з’їзд Американської Історичної Асоціації в Нью-Йорку. Бюлетень УІТ, рік VI, ч. 1 / Л. Винар // Матеріали до історії Українського. – Нью-Йорк; Острог, 2006. – С. 243.
17. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія. Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів / Л. Зашкільняк. – Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2007. – С. 173-174.
18. Наукові конференції УІТ в Нью-Йорку. Бюлетень УІТ, рік V, ч. 3 // Матеріали до історії Українського історичного товариства. – Нью-Йорк; Острог, 2006. – С. 225-226.
19. Перша конференція УІТ. Бюлетень УІТ, рік V, ч. 1 // Матеріали до історії Українського історичного товариства. – Нью-Йорк; Острог, 2006. – С. 203.
20. Резюме доповіді Богдана Боцюркова “Intellectual Dissent in Contemporary Ukraine” // Український історик. – 1972. – Ч. 1-2. – С. 146-147.
21. Річний з’їзд Слявістичної Асоціації в Денвері. Бюлетень УІТ, рік IV, ч. 3 // Матеріали до історії Українського історичного товариства. – Нью-Йорк; Острог, 2006. – С. 185.

22. УІТ і АААСС. Бюлетень УІТ, рік IV, ч. 2 // Матеріяли до історії Українського історичного товариства. – Нью-Йорк; Острог, 2006. – С. 175.

23. УІТ і АААСС // Матеріяли до історії Українського історичного товариства. – Нью-Йорк; Острог, 2006. – С. 197.

24. Хроніка. Українське історичне товариство. Конференція УІТ в Денвері // Український історик. – 1971. – Ч. 1-2. – С. 134-135.

25. Хроніка. Українське історичне товариство. Співпраця з науковими установами // Український історик. – 1971. – Ч. 1-2. – С. 136.

26. Хроніка. Українське історичне товариство. Співпраця УІТ з науковими установами // Український історик. – 1975. – Ч. 1-2. – С. 159.

27. Хроніка. Українське історичне товариство. УІТ і АААСС // Український історик. – 1970. – Ч. 4. – С. 130.

28. Хроніка. Українське історичне товариство. Участь УІТ у конвенції АГА // Український історик. – 1971. – Ч. 3-4. – С. 147.

29. American Association for the Advancement of Slavic Studies (АААСС) // Український історик. – 1977. – Ч. 3-4. – С. 125-126.

30. Directory of Affiliated Societies. 1992-93. American Historical Association, Institutional Services Program. – Pp. 58.

31. Nationalities Papers. – Fall, 1975. – Vol. 111. – No. 2. – 95 pp.

32. The Association for the Studies of Nationalities (USSR & East Europe) // Український історик. – 1977. – Ч. 3-4. – С. 126.